

SVEIKATOS MOKYMO IR LIGŲ PREVENCIJOS CENTRAS

VISUOMENĖS INFORMAVIMO APIE KLIMATO POKYČIUS, JŲ KELIAMAS GRĖSMES ŽMONIŲ SVEIKATAI

ATASKAITA

2020 m. balandžio 1 d. – 2021 m. balandžio 1 d.

Ivadas

Vadovaudamiesi Visuomenės informavimo apie klimato pokyčius, jų keliamas grėsmes žmonių sveikatai sistemos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gegužės 3 d. įsakymu Nr. V-386/D1-391 (toliau – Aprašas), teikiame 2020 m. balandžio 1 d. – 2021 m. balandžio 1 d. visuomenės informavimo apie klimato pokyčius, jų keliamas grėsmes žmonių sveikatai ir taikytas prevencines priemones, tarp jų ir visuomenės informavimą, ataskaitą (toliau – Ataskaita). Ataskaita parengta pagal Apraše nustatytą atsakingų vykdytojų pateiktą informaciją. Informaciją pateikė Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – LHMT), Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – SAM) Ekstremalių sveikatai situacijų centras (toliau – ESSC), Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras (toliau – ULAC), Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras (toliau – SMLPC), Šiaulių universitetas (toliau – ŠU). Ataskaitoje pateikta informacija apie šių įstaigų veiklą, susijusią su klimato kaita, kaitros ir speigo laikotarpius, gyventojų sergamumą žiedadulkių sukeltomis alergijomis, taikytas ir siūlomas prevencijos priemones, visuomenės informavimą.

Istaigų veikla, susijusi su klimato kaitos bei jos keliamų grėsmių žmonių sveikatai klausimais

LHMT užtikrina nepertraukiamus ir kokybiškus meteorologinius ir hidrologinius stebėjimus, vykdo aplinkos monitoringo programą, teikia orų prognozes, perspėjimus apie pavojingus meteorologinius ir hidrologinius reiškinius. Taip pat vykdo augalų fenologinius stebėjimus, skelbia augalų vegetacijos ir aktyviosios augalų vegetacijos pradžios ir pabaigos datas. LHMT šiltuoju metų laikotarpiu stebi situaciją ir kaupia duomenis apie UV, esamą ir numatomą karštį ir kaitrą, šaltuoju metų laikotarpiu stebi situaciją ir kaupia duomenis apie esamą ir numatomą šaltį ir speigą.

SAM ESSC rengia bei reguliariai atnaušina rekomendacijas visuomenei bei specialistams apie galimą karščio, kaitros, šalčio bei speigo poveikį sveikatai, teikia patarimus, kaip apsisaugoti nuo neigiamo didelio šalčio, karščio, oro taršos poveikio, informuoja apie galimus susirgimus, pažeidimus bei jų prevenciją veikiant minėtiems veiksniams. Atsižvelgdamas į iš LHMT gautą informaciją apie prognozuojamus karštus, šaltus orus, smarkų snygį, pūgą, SAM ESSC apie tai informuoja SAM, įspėja asmens bei visuomenės sveikatos priežiūros įstaigas, skelbia atnaujintas

rekomendacijas visuomenei ir specialistams savo interneto svetainėje <http://www.essc.sam.lt>. Esant reikalui, SAM ESSC, siekdamas įvertinti situaciją bei galimas problemas teikiant sveikatos priežiūros paslaugas esant kaitrai, oro taršai, speigui, užpusčius kelius ir kt., kontaktuoja su savivaldybių gydytojais, kreipiasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigas, greitosios medicinos pagalbos įstaigas dėl informacijos pateikimo apie suteiktas greitosios medicinos pagalbos paslaugas, kurių prirėikė dėl šilumos ir šviesos poveikio, nudegimo saulės spinduliais, šalčio, ir teikia apibendrintą informaciją SAM.

ULAC įgyvendina valstybės užkrečiamųjų ligų prevencijos ir valdymo politiką, organizuoja ir vykdo užkrečiamųjų ligų epidemiologinę priežiūrą, organizuoja ir koordinuoja Lietuvos gyventojų skiepijimą, tvarko užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinę sistemą, teikia visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas, vykdo neformalųjį švietimą.

SMLPC pagal kompetenciją rengia metodinę medžiagą bei teikia metodinę pagalbą aplinkos sveikatos, klimato kaitos klausimais, organizuoja bei vykdo gyventojų sveikatos mokymą, neformalųjį švietimą, visuomenės sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos tobulinimą klimato kaitos, karščio bei šalčio prevencijos klausimais. Taip pat SMLPC koordinuoja informacijos apie klimato pokyčius, jų keliamas grėsmes žmonių sveikatai teikimą visuomenei, duomenų rinkimą, analizę, ataskaitų rengimo organizavimą. Be to, vykdo visuomenės sveikatos priežiūrą aplinkos sveikatinimo, poveikio visuomenės sveikatai vertinimo srityse.

ŠU Aplinkotyros ir fizikos katedros mokslinių tyrimų kryptis – gamtinėse ekosistemose ir antropogenuotoje aplinkoje vykstančių ekologinių procesų bei biologinės įvairovės tvarumo vertinimas ir modeliavimas kintančio klimato sąlygomis. Šios katedros specialistai, integruodami gamtinės aplinkos vystymosi ir funkcionavimo bei urbanizuotų teritorijų želdynų mokslinius tyrimus į tarptautinį mokslo kontekstą, tyrimų rezultatus taiko šalies darniam vystymuisi. Be to, jie vykdo įvairius projektus, tyrimus, susijusius su klimato kaitos keliamomis grėsmėmis žmonių sveikatai, kaip antai: oru plintančių žiedadulkių stebėseną (jos metu identifikuoja alergines žiedadulkes), fitofenologinius stebėjimus ir kt. Specialistai siekia identifikuoti genetinius veiksnius, lemiančius sunkią alerginio rinito formą, kartu atsižvelgdami į asmens imlumą alergijai, sveikatos būklę ir aplinkos veiksnius bei biologinių invazijų arealų kaitą, kaip ekosistemų pažeidžiamumo ir prisitaikymo globalios klimato kaitos ir didėjančio žmogaus poveikio sąlygomis indikatorių. Tai leidžia prognozuoti didėjančių dienų, kai ore fiksuojami Lietuvai nebūdingi ambrozijos žiedadulkių kiekiai, skaičių ateityje. Šiaulių universitete veikia Aerobiologinių tyrimų laboratorija, kurios pagrindinis tikslas – kurti ir taikyti aerobiologijos mokslo pažangą vertinant ir modeliuojant atmosferos biologinės kilmės dalelių spektro kaitą erdvėje ir laike bei informuoti visuomenę apie aplinkos oro alergeninį potencialą.

Kraujasiurbių nariuotakojų, galinčių platinti užkrečiamąsias ligas, paplitimo bei sergamumo nariuotakojų platinamomis ligomis Lietuvoje nuo 2020 m. balandžio 1 d. iki 2021 m. balandžio 1 d. statistika

Lietuvoje žmonės dažniausiai serga dviem erkių platinamomis ligomis – Laimo liga ir erkinio encefalitu. *I. ricinus* rūšies erkės yra pagrindinės erkinio encefalito ir Laimo ligos platintojos, jos paplitusios visoje šalies teritorijoje.

ULAC duomenimis, 2020 m. erkių gausos dinamika pastebėta 12-oje stacionarų: Alytaus, Lazdijų, Kauno, Prienų, Klaipėdos, Šilutės, Marijampolės, Radviliškio, Šiaulių, Utenos, Širvintų, Švenčionių administracinėse teritorijose. Stacionaruose erkės stebimos nuo vasario mėnesio iki jos randamos aktyvios gamtoje. Iš viso buvo atlikti 66 stebėjimai, surinktos 742 suaugusios erkės ir 520 erkių nimfų, nustatytas vidutinis erkių gausos metinis rodiklis 19,1 erkės 1 km maršrute (11,2 suaugusių erkių ir 7,9 erkių nimfų). Pastebėti erkių skaitlingumo dinamikos pikai kovo II dešimtadienį (27 erkės 1 km) ir gegužės III – birželio II dešimtadieniais (atitinkamai 30, 29 ir 28,1 erkės 1 km). 2020 m. erkių aktyvumas prasidėjo vasario pabaigoje ir tęsėsi iki lapkričio vidurio. Masinio erkių aktyvumo pradžia prasidėjo gegužės viduryje, gausumo maksimumas buvo nuo gegužės pabaigos iki liepos pradžios. Dėl erkių paplitimo 2020 m. įvertinti 8 miškai, 11 poilsiaviečių ir 11 kitų kategorijų vietovių. Miškuose erkių gausumo rodiklis siekė nuo 4,7 iki 33,8; poilsiavietėse – nuo 2,6 iki 8; kitose vietovėse – 15 erkių 1 km atkarpoje.

2020 m. Lietuvoje buvo užregistruota 669 erkinio encefalito (toliau – EE) susirgimai ir trys mirties atvejai. Sergamumo rodiklis buvo 25 atvejai 100 tūkst. gyventojų. Palyginti su 2019 m., 2020 m. užregistruota 12 EE atvejų mažiau (2019 m. – 711 EE atvejų, sergamumo rodiklis – 25,4 atv./100 tūkst. gyv.). Pirmieji susirgimai užregistruoti kovo mėnesį. Daugiausia jų registruojama vasaros ir rudens mėnesiais. EE dažniau serga suaugę žmonės. Didžiausias sergamumas užregistruotas 45–54 ir 55–64 metų amžiaus grupėse, sergamumo rodikliai atitinkamai buvo 35,8 ir 36,7 atv./100 tūkst. gyventojų. Vyresnio amžiaus asmenys šia liga paprastai serga sunkiau ir dažniau pastebimi liekamieji reiškiniai. 2020 m. dėl šios ligos buvo hospitalizuoti 545 ligoniai, 81,5 % visų susirgusių EE asmenų. 2020 m. kaimo gyventojų sergamumo rodiklis buvo didesnis nei miesto gyventojų. Kaimo vietovėse buvo užregistruota 326 EE atvejai (sergamumo rodiklis buvo 36,8 atv./100 tūkst. gyv.), miestuose – 343 EE atvejai (sergamumo rodiklis – 18,2 atv./100 tūkst. gyv.). Vyrų sergamumo rodiklis buvo didesnis nei moterų. Iš viso užregistruoti 377 sergantys vyrai (sergamumo rodiklis – 28,9 atv./100 tūkst. gyv.) ir 292 moterys (sergamumo rodiklis – 19,6 atv./100 tūkst. gyv.).

2020 m. Lietuvoje buvo užregistruota 2811 Laimo ligos (toliau – LL) atvejų, sergamumo rodiklis buvo 100,6 atvejo 100 tūkst. gyventojų. Palyginti su 2019 m., 2020 m. užregistruota 481 atveju mažiau (2019 m. – 3292 LL atvejai, sergamumo rodiklis – 117,8 atv./100 tūkst. gyv.). LL registruojama ištisus metus, tačiau daugiau – vasaros ir rudens mėnesiais. LL dažniau serga suaugę žmonės. 2020 m. didžiausias sergamumas užregistruotas 55–64 ir 65–74 metų amžiaus grupėse, sergamumo rodikliai atitinkamai buvo 148,6 ir 154,4 atv./100 tūkst. gyventojų. Lietuvoje LL dažniausiai pasireiškia odos uždegimu (migruojančia eritema), tačiau apie 10 % ligonių būna sąnarių, nervų sistemos, širdies pakenkimo požymių. 2020 m. dėl LL buvo hospitalizuoti 77 ligoniai, 2,7 % visų susirgusių LL asmenų. 2020 m. kaimo gyventojų sergamumo rodiklis buvo mažesnis nei miesto gyventojų. Kaimo vietovėse užregistruota 883 LL atvejai (sergamumo rodiklis – 96,9 atv./100 tūkst. gyv.), miestuose – 1928 atvejai (sergamumo rodiklis – 102,4 atv./100 tūkst. gyv.). Vyrų sergamumo rodiklis buvo mažesnis nei moterų. Iš viso užregistruoti 1166 sergantys vyrai (sergamumo rodiklis – 89,4 atv./100 tūkst. gyv.) ir 1645 moterys (sergamumo rodiklis – 110,4 atv./100 tūkst. gyv.).

*Išskirtinių klimato keliamų grėsmių, kurios galėjo turėti įtakos žmonių sveikatai Lietuvoje
2020 m. balandžio 1 d. – 2021 m. balandžio 1 d., statistika*

Pagal kompetenciją duomenis teikia LHMT.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl stichinių, katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinių rodiklių patvirtinimo“, **kaitra** – tai stichinis meteorologinis reiškinys, kai maksimali oro temperatūra $+30\text{ }^{\circ}\text{C}$ ar aukštesnė; kaitros trukmė 3 ir daugiau dienų. Šalies masto kaitra būna tuomet, kai ji registruojama $\geq 1/3$ šalies teritorijos, o lokali – kai registruojama bent vienoje meteorologijos stotyje.

2020 metais lokali kaitra registruota 5 kartus:

Birželio 17–20 d.: Birštono automatinėje agrometeorologijos stotyje (toliau – AGMS) (4 dienos), Elektrėnų AGMS (4 dienos), Kaišiadorių AGMS (4 dienos), Pakruojo AGMS (4 dienos), Kazlų Rūdos AGMS (3 dienos).

Birželio 24–28 d.: Akmenės AMS (3 dienos), Alytaus AMS (3 dienos), Birštono AGMS (3 dienos), Druskininkų AGMS (3 dienos), Elektrėnų AGMS (3 dienos), Kaišiadorių AGMS (3 dienos), Kupiškio AGMS (3 dienos), Pakruojo AGMS (5 dienos), Plungės AGMS (3 dienos), Skuodo AGMS (3 dienos).

Liepos 17–20 d.: Druskininkų AGMS (4 dienos), Jurbarko AGMS (3 dienos), Kaišiadorių AGMS (3 dienos).

Rugpjūčio 7–10 d.: Alytaus automatinėje meteorologijos stotyje (toliau – AMS) (4 dienos), Birštono AGMS (4 dienos), Druskininkų AGMS (4 dienos), Joniškio AGMS (3 dienos), Jurbarko AGMS (3 dienos), Kaišiadorių AGMS (4 dienos), Kazlų Rūdos AGMS (3 dienos), Kelmės AGMS (3 dienos), Pakruojo AGMS (3 dienos), Plungės AGMS (3 dienos).

Rugpjūčio 15–17 d.: Birštono AGMS (3 dienos), Kaišiadorių AGMS (3 dienos), Kelmės AGMS (3 dienos).

2020 metais **karštis** (kai maksimali oro temperatūra $\geq 30\text{ }^{\circ}\text{C}$) registruotas 22 dienas:

Birželio 8 d.: Vilniaus MS, Švenčionių AMS, Birštono AGMS, Druskininkų AGMS, Kaišiadorių AGMS, Šalčininkų AGMS.

Birželio 11 d.: Vilniaus MS, Alytaus AMS, Švenčionių AMS, Varėnos AMS, Birštono AGMS, Druskininkų AGMS, Elektrėnų AGMS, Kaišiadorių AGMS, Šalčininkų AGMS, Trakų AGMS.

Birželio 12 d. – Druskininkų AGMS.

Birželio 17 d.: Vilniaus MS, Alytaus AMS, Varėnos AMS, Druskininkų AGMS, Molėtų AGMS, Šalčininkų AGMS, Trakų AGMS.

Birželio 18 d.: Biržų MS, Klaipėdos MS, Šiaulių MS, Utenos MS, Akmenės AMS, Mažeikių AMS, Panevėžio AMS, Šilutės AMS, Švenčionių AMS, Tauragės AMS, Telšių AMS, Ukmergės AMS, Vėžaičių AMS, Joniškio AGMS, Jurbarko AGMS, Kelmės AGMS, Kretingos AGMS, Kupiškio AGMS, Molėtų AGMS, Pagėgių AGMS, Plungės AGMS, Prienų AGMS, Rietavo AGMS, Skuodo AGMS, Šalčininkų AGMS.

Birželio 19 d. – Kupiškio AGMS.

Birželio 20 d.: Akmenės AMS, Alytaus AMS, Marijampolės AMS, Panevėžio AMS, Šilutės AMS, Tauragės AMS, Varėnos AMS, Druskininkų AGMS, Jurbarko AGMS, Kelmės AGMS, Prienų AGMS, Šalių AGMS, Šalčininkų AGMS, Trakų AGMS.

Birželio 25 d.: Utenos MS, Jurbarko AGMS, Kazlų Rūdos AGMS, Kelmės AGMS, Molėtų AGMS, Šakių AGMS, Šalčininkų AGMS, Trakų AGMS, Zarasų AGMS.

Birželio 26 d.: Biržų MS, Šiaulių MS, Utenos MS, Akmenės AMS, Marijampolės AMS, Mažeikių AMS, Radviliškio AMS, Šilutės AMS, Švenčionių AMS, Tauragės AMS, Ukmergės AMS, Varėnos AMS, Joniškio AGMS, Jurbarko AGMS, Kazlų Rūdos AGMS, Kelmės AGMS,

Kretingos AGMS, Molėtų AGMS, Prienų AGMS, Rietavo AGMS, Šakių AGMS, Šalčininkų AGMS, Trakų AGMS, Zarasų AGMS.

Birželio 27 d.: Biržų MS, Klaipėdos MS, Šiaulių MS, Ukmergės AMS, Akmenės AMS, Alytaus AMS, Mažeikių AMS, Radviliškio AMS, Tauragės AMS, Kretingos AGMS, Rietavo AGMS.

Birželio 28 d. – Joniškio AGMS.

Liepos 18 d.: Joniškio AGMS, Kelmės AGMS, Pakruojo AGMS.

Liepos 19 d.: Alytaus AMS, Birštono AGMS.

Liepos 20 d.: Alytaus AMS, Tauragės AMS, Birštono AGMS, Elektrėnų AGMS, Kelmės AGMS, Trakų AGMS.

Liepos 26 d. – Druskininkų AGMS.

Liepos 27 d.: Alytaus AMS, Ukmergės AMS, Birštono AGMS, Druskininkų AGMS, Elektrėnų AGMS, Kaišiadorių AGMS, Kupiškio AGMS, Prienų AGMS, Šalčininkų AGMS, Trakų AGMS.

Rugpjūčio 7 d.: Varėnos AMS, Kretingos AGMS, Šalčininkų AGMS.

Rugpjūčio 8 d.: Kybartų AMS, Marijampolės AMS, Radviliškio AMS, Šilutės AMS, Tauragės AMS, Varėnos AMS, Elektrėnų AGMS, Kalvarijos AGMS, Kretingos AGMS, Pagėgių AGMS, Rietavo AGMS, Skuodo AGMS, Šakių AGMS, Šalčininkų AGMS, Trakų AGMS.

Rugpjūčio 9 d.: Radviliškio AMS, Šilutės AMS, Tauragės AMS, Pagėgių AMS, Rietavo AGMS, Skuodo AGMS, Šakių AGMS.

Rugpjūčio 15 d. – Plungės AGMS

Rugpjūčio 16 d.: Akmenės AMS, Alytaus AMS, Radviliškio AMS, Ukmergės AMS, Varėnos AMS, Vėžaičių AMS, Druskininkų AGMS, Elektrėnų AGMS, Jurbarko AGMS, Pakruojo AGMS, Prienų AGMS, Šakių AGMS, Šalčininkų AGMS.

Rugpjūčio 17 d.: Alytaus AMS, Marijampolės AMS, Vėžaičių AMS, Druskininkų AGMS, Elektrėnų AGMS, Jurbarko AGMS, Kalvarijos AGMS, Kazlų Rūdos AGMS, Kretingos AGMS, Pagėgių AGMS, Šakių AGMS, Šalčininkų AGMS.

Rugpjūčio 21 d.: Jurbarko AGMS, Kaišiadorių AGMS.

Rugpjūčio 22 d.: Pagėgių AGMS, Rietavo AGMS.

LHMT informavo, kad nebuvo pasiektas stichinio meteorologinio reiškinių **speigo** rodiklis. Remiantis jau minėtu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl stichinių, katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinių rodiklių patvirtinimo“, speigas registruojamas, kai minimali oro temperatūra yra – 30 °C ar žemesnė ir trunka 1–3 paras.

Esant reikalui SAM ESSC aktyviai kreipiasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigas, GMP įstaigas dėl informacijos pateikimo apie suteiktas greitosios medicinos pagalbos paslaugas dėl karščio ir šviesos padarinių (TLK-10-AM kodas, T67, T67.0–T67.9), nudegimo saulės spinduliais (TLK-10-AM kodas L55, L55.0, L55.1, L55.2, L55.8, L55.9), nušalimų (TLK-10-AM kodai T33–T35), hipotermijos (TLK-10-AM kodas T68), kitokio žemos temperatūros poveikio (TLK-10-AM kodas T69), dėl intensyvaus natūralaus šalčio poveikio (TLK-10-AM kodas X31) ir teikia apibendrintą informaciją SAM ir SMLPC.

Pagal greitosios medicinos pagalbos paslaugas teikiančių įstaigų pateiktą informaciją, 2020 m. birželio 17–20 d., 26–27d., rugpjūčio 7–10 d., 15–17 d., 32 pacientams buvo suteikta pagalba dėl šilumos ir šviesos poveikio (TLK-10-AM kodas T67, T67.0 – T67.9) ir 1 pacientui buvo suteikta pagalba dėl nudegimo saulės spinduliais (TLK-10-AM kodas L55, L55.0, L55.1, L55.2, L55.8, L55.9). Bendras nukentėjusiųjų nuo kaitros asmenų skaičius – 33.

Pagal greitosios medicinos pagalbos paslaugas teikiančių įstaigų siunčiamą informaciją, 2021 m. sausio 17–18 d., vasario 6–7 d., 18–19 d. dėl nušalimų (TLK-10-AM kodai T33-T35) buvo

suteikta pagalba 14 asmenų, dėl hipotermijos (TLK-10-AM kodas T68) – 3 asmenims, dėl kitų žemos temperatūros poveikių (TLK-10-AM kodas T69) – 3 asmenims, dėl intensyvaus natūralaus šalčio poveikio (TLK-10-AM kodas X31) – 5 asmenims. Iš viso nukentėjusiųjų nuo šalčio poveikio asmenų skaičius – 25.

Ekstremalių sveikatai situacijų metu taikytos prevencijos priemonės

Taikyta prevencijos priemonė – visuomenės informavimas. Informacija apie kaitrą teikta LHMT, SAM ESSC ir SMLPC interneto svetainėse ir žiniasklaidai. LHMT apie kilusias ir prognozuojamas išskirtines klimato kaitos grėsmes taip pat informavo SMLPC.

Siekdamas sumažinti sergamumą nariuotakojų platinamomis ligomis, ULAC taikė įvairias prevencines priemones. Pagal turimus duomenis, 2020 m. nuo EE įskiepyta 367 728 vakcinų dozės (paskiepyti 90 786 asmenys iki 17 metų ir 276 942 – 18 m. ir vyresni asmenys). Palyginti su 2019 m. (įskiepyta 231 023 EE vakcinų dozės), skiepavimo apimtys padidėjo 59,2 %. Informacija apie erkių platinamas ligas teikta ir ULAC interneto svetainėje bei žiniasklaidai.

Pasiūlymai dėl 2020 m. balandžio 1 d. – 2021 m. balandžio 1 d. Lietuvoje vykdytų prevencinių priemonių tobulinimo

Siekdamas plačiau skleisti rekomendacijas, kaip apsaugoti savo sveikatą karščio metu, SAM ESSC gali pasidalinti su kitomis institucijomis savo parengtomis rekomendacijomis, informaciniais pranešimais, gairėmis visuomenei, infografikais ir kt.

LHMT, ŠU ir ULAC specialistai pasiūlymų dėl Lietuvoje vykdytų prevencinių priemonių tobulinimo neturėjo.

Visuomenės informavimas 2020 m. balandžio 1 d. – 2021 m. balandžio 1 d. apie klimato pokyčius, jo keliamas grėsmes žmonių sveikatai

Informacinė priemonė	Aprašymas, šaltinių nuorodos
Paskaitos kvalifikacijos kėlimo kursuose	-
Interviu Lietuvos radijo stočių ir televizijos laidose	<p>ULAC: 10 interviu kraujasiurblių nariuotakojų ir jų platinamų ligų prevencijos temomis.</p> <p>LHMT: šios tarnybos sinoptikų sudarytos orų prognozės buvo transliuojamos daugelyje televizijos ir radijo žinių laidų.</p>

<p>Interviu, straipsniai, pranešimai Lietuvos dienraščiuose</p>	<p>ULAC: 21 interviu kraujasiurbių nariuotakojų ir jų platinamų ligų prevencijos temomis.</p> <p>ŠU:</p> <p>8 straipsniai dienraščiuose:</p> <p>Dar viena gamtos anomalija – Lietuvoje augalai jau barsto žiedadulkes, didėja alergijų rizika https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/1137428/dar-viena-gamtos-anomalija-lietuvoje-augalai-jau-barsto-ziedadulkes-dideja-alergiju-rizika)</p> <p>Lietuvoje pirmą kartą fiksuojama aukšta alergijos žiedadulkėms rizika https://kauno.diena.lt/naujienos/sveikata/sveikata/lietuvoje-pirma-karta-fiksuojama-auksta-alergijos-ziedadulkems-rizika-950211</p> <p>Alergijos rizika po viduržiemio: tokia žiedadulkių koncentracija ore stebima pirmą kartą. https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/sveikata/alergijos-rizika-po-vidurziemio-tokia-ziedadulkiu-koncentracija-ore-stebima-pirma-karta-1028-1267416?copied</p> <p>Sausį prasidėjęs žydėjimas žada alergijų riziką https://www.vz.lt/laisvalaikis/akiraciai/2020/01/28/sausi-prasidejes-zydejimas-zada-alergiju-rizika</p> <p>Sausį – alergijos rizika. https://www.60plus.lt/2020/01/22/sausi-alergijos-rizika/</p> <p>Įsibėgėja augalų žydėjimas: kaip išvengti žiedadulkių poveikio jautriems žmonėms? https://www.15min.lt/gyvenimas/naujiena/sveikata/isibegeja-augalu-zydejimas-kaip-isvengti-ziedadulkiu-poveikio-jautriems-zmonems-1028-1307940?copied</p> <p>Įsibėgėja augalų žydėjimas: ką turime žinoti apie alergijas? https://www.vilniussveikiau.lt/isibegeja-augalu-zydejimas-ka-turime-zinoti-apie-alergijas/</p> <p>Dar viena karantino problema – alergija žiedadulkėms. http://www.sveikatavisiems.lt/dar-viena-karantino-problema-alergija-ziedadulkems</p>
Surengha	-

konferencijų	
Skaityta pranešimų konferencijose ir seminaruose	<p>ULAC: 2020 m. rugpjūčio 17–19 d. Anykščiuose kvalifikacijos tobulinimo seminare „Vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų aktualijos ir jų profilaktika“ skaityti pranešimai „Europinės miško erkės ypatumai“ ir „Kraujasiurbių nariuotakojų platinamos ligos“.</p> <p>2020 m. rugpjūčio 25–28 d. Telšiuose kvalifikacijos tobulinimo seminare „Vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų aktualijos ir jų profilaktika“ skaityti pranešimai „Europinės miško erkės ypatumai“ ir „Kraujasiurbių nariuotakojų platinamos ligos“.</p> <p>ŠU: 2020 m. vasario 27 d. Lietuvos sporto universitete vyko simpoziumas „2020: nefarmakologinės geru mokslu grįstos sveikatinimo technologijos Lietuvos žmonėms“, kurioje skaitytas pranešimas „PASYFO – inovatyvus įrankis alerginio rinito kontrolei be vaistų“ https://www.lsu.lt/l-su-kviecia-i-simpoziuma-2020-nefarmakologines-geru-mokslu-gristos-sveikatinimo-technologijos-lietuvos-zmonems/</p> <p>2020 m. gegužės 22 d. Vilniaus universitete vyko konferencija „Klimato kaita Lietuvoje“, kurioje pristatytas pranešimas „Žiedadulkių debesys: ką tiria šiuolaikinė aerobiologija?“ https://www.journals.vu.lt/proceedings/article/view/17913</p> <p>2020 m. rugsėjo 24 d. vyko Respublikinė nuotolinė mokslinė-praktinė konferencija „Modernioji pediatrija 2020“, kurioje skaitytas pranešimas „Nauji alergiją sukeliančių žiedadulkių tyrimai ir jų įdiegimas į klinikinę praktiką“. http://www.creativa.lt/uploads/1048/5f52551259d07Moderni%20pediatrija,%20konferencijos%20programa.pdf</p>
Parengta informacinių pranešimų į įstaigos ir kitus tinklalapius	<p>ULAC: parengti 8 informaciniai pranešimai: 1. „Apie erkes ir jų platinamas ligas“. 2. „Kuo pavojingas erkinis encefalitas?“ 3. „Kaip apsisaugoti nuo Laimo ligos?“ 4. „Apie maliariją Lietuvoje ir pasaulyje“. 5. „Ką daryti įsisiurbus erkei?“ 6. „Atnaujintas aprašas apie Laimo ligą“. 7. „Lietuvoje atrasta nauja erkių rūšis“. 8. „Užregistruotas mirties atvejis nuo erkinio encefalito“.</p> <p>LHMT: orų prognozės skelbtos svetainėse: www.meteo.lt, old.meteo.lt ir svetainės mobiliojoje versijoje m.meteo.lt. Skelbti informaciniai pranešimai: 2020-06-09 „Nereikia egzotiškų kelionių – atogrąžų oras Lietuvoje“,</p>

	<p>2020-09-04 „Trumpa vasaros apžvalga – šilčiausias buvo birželis“.</p> <p>SAM ESSC: Interneto svetainėje www.essc.sam.lt buvo skelbiamos gairės visuomenei „Kaip apsaugoti savo sveikatą karščių atvejais“, informacinis pranešimas „Kaip apsaugoti savo sveikatą karščių metu“ ir informacinis grafikas „Kaip išvengti neigiamo saulės poveikio“. Prognozuojant kaitros laikotarpį ir karščių metu minėta informacija buvo dedama prie ESSC aktualios informacijos. Taip pat buvo paskelbta informacija gyventojams „Saugokimės šalčio“ ir gairės visuomenei „Kaip apsaugoti savo sveikatą šalčių atvejais“.</p> <p>ŠU: Informacijos atnaujinimas ir nuolatinis žiedadulkių ore bei alergijos simptomų prognozių teikimas tinklalapyje pasyfo.lt.</p> <p>SMLPC: Prognozuojant kaitros laikotarpį ir karščių metu svetainėje www.smlpc.lt nuolat buvo skelbiami informaciniai pranešimai apie artėjantį karštį ir priemones, skirtas apsaugoti nuo karščio (Rekomendacijos, kaip apsaugoti karščiui jautriems žmonėms). Taip pat buvo paskelbti šie informaciniai pranešimai SMLPC svetainėje: „Parengta visuomenės informavimo apie klimato pokyčius, jų keliamas grėsmes žmonių sveikatai 2019–2020 m. ataskaita“ (2020-05-29); „PSO rekomendacijos karščių metu esant COVID-19 protrūkiui bei karščio ir kaitros poveikis sergamumui ir mirtingumui“ (2020-06-19); „Kaip apsaugoti karščiui jautriems žmonėms“ (2020-08-10); „Sveikatos patarimai esant karščiams COVID-19 protrūkio metu“ (2020-08-19).</p>
<p>Kiti darbai</p>	<p>SMLPC:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2012 m. gegužės 3 d. įsakymą Nr. V-386/D1-391 „Dėl Visuomenės informavimo apie klimato pokyčius, jų keliamas grėsmes žmonių sveikatai sistemos aprašo patvirtinimo“, parengta apibendrinta 2019 m. balandžio 1 d. – 2020 m. balandžio 1 d. ataskaita pagal iš atsakingų vykdytojų gautą informaciją apie klimato kaitos keliamas grėsmes sveikatai. 2. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. V-1429 patvirtintą Nacionalinį visuomenės sveikatos ir karščio prevencijos 2016–2020 metų veiksmų planą, suorganizuotas Karščio padarinių prevencijos tarpžinybinės darbo grupės susitikimas, kuris vyko 2020 m. birželio 22 d. 3. Į lietuvių kalbą išversta PSO „Keepcool“ kompanijos informacinė skrajutė, kaip apsaugoti nuo karščio poveikio COVID-19 protrūkio metu; skrajutė 2020-08-19 buvo paskelbta smlpc.lt tinklalapyje ir PSO interneto svetainėje

https://who.canto.global/v/coronavirus/library?keyword=COVID-19_HealthAdviceHotWeather&viewIndex=1

ŠU:

Per 2020 metus buvo įgyvendinami tokie mokslo projektai:

1. Pagal sutartį su LMT S-MIP-19-53/D-102-(1,15) „Sinerginio alergeninių žiedadulkių ir oro kokybės poveikio asmens sveikatai tyrimas (LORI)“.

Projektas grindžiamas „švaraus“ oro idėja ieškant atsakymų, ar Lietuvoje vegetacijos sezono metu žiedadulkėms jautrūs asmenys patiria simptomų paūmėjimą ne tik dėl nuolatinio alergenų poveikio, bet ir dėl galimai ore esančių pagrindinių oro teršalų, aukštos oro temperatūros, griaustinio ar organizmą alinančio oro temperatūros ir santykinio drėgnumo komplekso. Naujos žinios bus pagrindas pirmą kartą Lietuvoje nustatyti sinerginį žiedadulkių ir oro taršos krūvio bei ekstremalių oro sąlygų poveikio lygį sveikatai. Iš daugiamečių duomenų sintezės išskirto dėsningumo patikrinimas realiuoju laiku leis identifikuoti vegetacijos laikotarpio periodus, palankius šienlige sergančių asmenų sveikatai.

2. Pagal sutartį 09.3.3-LMT-K-712-01-0066 „Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per praktinę-mokslinę veiklą“ projektas „Inovatyvi ore pasklidusių žiedadulkių atpažinimo realiaame laike ir žiedadulkių prognozių modeliavimo sistema (REALTIME)“.

REALTIME įgyvendinamas dviem viena kitą papildančiomis veiklomis: (I) alergeninių žiedadulkių atpažinimo realiu laiku algoritmų sukūrimas; (II) inovatyvus žiedadulkių atpažinimo realiu laiku algoritmų panaudojimas teritorinėms žiedadulkių prognozėms ir atgaliniam modeliavimui. Realaus laiko žiedadulkių monitoringas bus naudingas alergiškiems žmonėms, palengvins gydytojų darbą ir atvers naujas galimybes oro kokybės monitoringui. Tokių duomenų taikymas oro kokybės modeliavimo sistemose bus novatoriškas žingsnis personalizuotoje medicinoje.

3. Pagal sutartį su EUMETNET dalyvaujama programoje AUTOPOLLEN.

Programa yra skirta pirmą kartą Europoje standartizuoti oro žiedadulkių matavimus, atliekamus automatiniais prietaisais. „AutoPollen“ yra pirmoji programa, kurios tikslas – sukurti automatinį žiedadulkių stebėjimo tinklą Europoje. Tinklas apims visus informacijos apie alergenines žiedadulkes etapus: nuo matavimų iki informacijos perteikimo vartotojui.

Kartu su moksliniais tyrimais vykdomas visuomenės informavimas apie žiedadulkių sklaidą ir skelbiamos prognozės sveikatai per PASYFO įrankius:

1. Tinklapis <http://pasyfo.lt/>
2. Mobilioji programėlė <https://play.google.com/store/apps/details?id=at.screencode.pasyfo&hl=lt> arba <https://apps.apple.com/lt/app/pasyfo/id1363742865>